

Qishloq hayoti

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IJTIMOY-IQTISODIY GAZETASI

1974-yil 1-yanvardan chiqa boshlagan

2024-yil 14-iyun, Juma

№ 24 (9292)

e-mail: infoqishloqhayoti@yandex.ru

@Qishloqhayoti_gazetasi

ЎЗБЕКИСТОН – КОРЕЯ:

ҚЎШМА КОРХОНА МАҲСУЛОТЛАРИГА ТАЛАБ ОРТМОҚДА

“Жиззах” эркин иқтисодий зонасида оптик толали алоқа кабелларини ишлаб чиқаришни ташкиллаштириш лойиҳаси доирасида “Global Optical Communication Uzbekistan” масъулияти чекланган жамият шаклидаги Ўзбекистон – Жанубий Корея қўшма корхонасининг ишлаб чиқариш объекти пойдеворига илк ғишт бундан салкам 4 йил муқаддам қўйилган эди.

Ушбу оптик толали кабеллари ишлаб чиқаришга ихтисослашган қўшма корхонага 2019 йили “O‘zbektelekom” акциядорлик компанияси ва Жанубий Кореянинг “Global Optical Communication Co. Ltd.” ҳамда “Uni Asset Global Co. Ltd.” компаниялари билан биргаликда асос солинган. Биринчи босқичда “Global Optical Communication Uzbekistan” қўшма корхонасининг “Жиззах” ЭИЗдаги мавжуд биносига Корея, Япония ва Хитой компанияларининг замонавий ускуналари ўрнатилган бўлиб, тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқарилган эди. Бу ерда оптик толали кабелларни Корея технологияси асосида ишлаб чиқариш ўзлаштирилган бўлиб, 2020 йилда 10 минг километр узунликдаги оптик толали алоқа кабеллари ишлаб чиқарилган бўлса, айни пайтга келиб йилга 85 минг километр оптик толали кабель маҳсулотлари тайёрланмоқда.

“Жиззах” ЭИЗдаги ушбу лойиҳанинг иккинчи босқичида мазкур қўшма корхона, янги биноларини қуриш учун Корея Республикасининг “ENIMBank”идан 3 миллион 600 минг доллар миқдорида кредит маблағлари жалб қилинган.

Давлатимиз раҳбари ўтган 2023 йили Жиззах вилоятига ташири давомида ушбу “Global Optical Communication” МЧЖ Ўзбекистон – Жанубий Корея қўшма корхонасида бўлиб, корхонада маҳаллийлаштириш даражасини ошириб, импорт ўрнини босувчи ва экспортбон маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича мутасаддиларга аниқ кўрсатмалар берган эди. Юртбошимизнинг вилоятга ташири давомидаги топшириқ ва кўрсатмаларини амалга ошириш мақсадида ушбу объект қурилиш биринчи босқичида ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш даражаси 32 фоизни ташкил этган бўлса, иккинчи босқичда, яъни бутунги кунда бу кўрсаткич 60 фоиздан ортганини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз.

“Global Optical Communication” Ўзбекистон – Жанубий Корея қўшма корхонасида бутунги кунда яратилган даромадли янги иш ўринларида меҳнат қилаётган 115 нафар ишчи-хизматчининг асосий қисмини маҳаллий ёшлар ташкил этаётгани таҳсинга лойиқ.

Мазкур корхонада ишчи-хизматчиларга яхшигина маош тўлиниши билан бирга, унумли меҳнат қилиши, дам олиши, овқатланиши учун барча шароит яратиб берилган. Корхона томонидан ишчиларга махсус кийим-бош ва транспорт ҳам ажратилган.

Эътиборлиси, ушбу “Global Optical Communication” МЧЖ шаклидаги Ўзбекистон – Жанубий Корея қўшма корхонасида ишлаб чиқариладиган маҳсулотга нафақат ички бозорда, балки ташқи бозорда ҳам талаб кундан-кунга ортиб бормоқда.

Шу сабабдан ҳам корхона ишлаб чиқараётган маҳсулот сифати, ҳажмини ва экспорт миқдорини ошириб, қўшимча янги ва даромадли иш ўринлари яратишни режалаштирмоқда.

Абдужалол ҚАЮМОВ,
ЎЗА мухбири.

ҒАЛЛА ҲОСИЛИНИ ЙИҒИШТИРИБ ОЛИШДАГИ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАР

Маълумки, мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлиги, ғалла етиштирувчиларни сифатли уруғ билан таъминлаш ғалла ўрим-йиғимининг ўз вақтида ва сифатли ўтказилишига боғлиқ.

Дон экинлари ҳосилини йиғиштириш қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши учун катта аҳамиятга эга бўлган асосий жараёнлардан бири ва у ғалла етиштиришдаги барча ишларнинг натижасини кўрсатади ва баҳо беради. Ҳосилни ўз вақтида йиғиб олиш – дон сифатини сақлаб қолиш, шунингдек, ҳосилнинг нобуд бўлишининг олдини олиш имконини беради. Бутунги кунда Ўзбекистонда етиштирилаётган ғалла ҳосили “Dominator-130”, CASE, New Holland, SAMPO ва John Deere русумли 5 мингдан ортиқ комбайнлар билан ўриб-йиғиштириб олинмоқда. Бунда мавжуд комбайнлардан унумли фойдаланиш, ўз навбатида далаларни ўрим-йиғимга тайёрлаш, комбайнларнинг иш органларини тўғри солаш, ўрим-йиғим тартибига риоя қилиш, комбайнчилар билим ва малакасини ошириш ҳамда уларга етарли шароит яратиб беришга боғлиқдир. Замонавий комбайнлар бу мураккаб, қўлаб электроникага эга машина бўлиб, унинг иш хусусиятлари ўрим-йиғимни талаб даражасидаги сифат кўрсаткичларини таъминлаган ҳолда қисқа муддатлар ичида йиғиб олишни ташкил этишга имкон беради. Шундан келиб чиқиб, комбайнларни турли ўрим шароитлари учун тўғри ростлаб, ишлатиш ўта муҳимдир. Ўйлаёмизки, ушбу тавсиялар мутахассислар ва механизатор-операторларга етиштирилган ғаллани белгиланган агротехник талаблар

бўйича минимал дон нобудгарчилиги билан йиғиштириб олишга ёрдам беради.

Етилган ғалланинг ўриш муддатлари кечикса, дон нобудгарчилиги кунига 1-1,2, бир ҳафта давомида 7-9, иккинчи ҳафта-сида 12-15 фоизгача ошади, шунингдек, шамол, парранда ва кемирувчиларнинг зарарли таъсири натижасида ҳам ҳосилдорлик пасайиб кетади, бу баъзи ҳолларда 50

фоиз ёки ундан кўпроққа етиши мумкин. Дон нобудгарчилигининг олдини олиш учун ғалла майдонлари агрономлар томонидан доимий кузатувга олиниши, ўрим-йиғим ишлари қайси даладан бошланиши ва кейинги кетма-кетлиги олдиндан белгиланиши керак. Даладаги ҳосил 95 фоиз тўлиқ пишиб етилганда ва доннинг намлиги 18-20 фоиз бўлганда ўримга ки-

ришилади. Ғалла ҳосилини йиғиштириб олишда комбайнларига муайян агротехник талаблар қўйилади. Комбайнни ишга тўғри техник тайёрлаш ва технологик солаш қондаларига риоя қилиш бузилишларсиз ишлаб, комбайндан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва дон йўқотишларини камайтириш кафолати ҳисобланади.

(Давоми 2-саҳифада)

ТУРКИЙ ТИЛДАГИ БЕБАҲО БОЙЛИГИМИЗ

Маълумки, ҳозирги ўзбек адабий тили жуда катта тараққиёт босқичини босиб ўтган. Ўзбек тили туркий тиллар оиласига кирувчи бой тил ҳисобланади. Туркий тиллар ичида фақат ўзбек тили “о”ловчи тил ҳисобланади.

Тилнинг ривожланиши ва тараққиётида бадий адабиётнинг ўрни катта. Чунки аллома, шоиру ёзувчиларнинг нодир, ўлмас асарлари ўз она тилида ёзилади. Уларнинг ижодида она тилининг лутат бойлиги, бадий имкониятлари, унинг гўзаллиги ва нафосати ёрқин намоён бўлади. Бизгача етиб келган қадимий ёзма ёдгорликлар, бадий асарлар тилимизнинг тараққиёт босқичини, ажодларимизнинг бой маънавий мероси эканлигини далолат беради. Қадимий ёзма ёдгорликлардан “Хуастунифт”, Ўрхун-Энасой обидалари, Махмуд Қошғарийнинг “Девону луготат-турк”, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билим”, Аҳмад Югнакийнинг “Қиббатул ҳақойик”, Аҳмад Яссаийнинг “Ҳикматлар”, Носируддин Бурхонуддин Рабғузийнинг “Қисаси Рабғузий”, Алишер Навоийнинг “Хамса”, “Ҳазойин ул-маъоний” ва бошқа қўлаб асарлар орқали тили-

мизнинг шаклланиш, ривожланиш босқичлари, жўнлиги, бойлигини кўриш мумкин.

Пайғамбарлар тарихи ҳақида эски туркий тилда яратилган Носируддин Бурхонуддин Рабғузийнинг “Қисаси Рабғузий” (“Қисаси анбиё”) асари ҳозир ҳам севиб ўқиладиган насрий асарлардан биридир. Рабғузийнинг ҳаёти ва ижоди тўғрисида бизгача жуда кам маълумот етиб келган. У XIII асрнинг охири XIV аср бошларида Хоразмнинг Работи ўғуз деган жойида

яшаб, ижод қилган. Таниқли адабиётшунос олим, профессор Натан Маллаев Рабғузий сўзини “Работи ўғуз”нинг бирикувидан келиб чиққан дейди. У етук уламо оиласида дунёга келган. Отаси Бурхонуддин Работи ўғзунинг қозиси бўлган. Уша даврда мамлакатда ҳукмрон бўлган, мусулмон динини қабул қилган эътиборли мўтул бекаридан бири Носируддин Тўқбуғанинг илтимосига кўра, хижрий 109 (милдий 1309-1310) йилда ёзилган.

(Давоми 2-саҳифада)

НАМАНГАН ВИЛОЯТИ

АҲОЛИНИНГ ТИББИЙ САВОДХОНЛИгини ОШИРИШ ЙЎЛИДА

Президентимизнинг 2022 йил 16 майдаги “Айрим долзарб вирусли инфекциялар тарқалишига қарши курашиш чора-тадбирларини такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорининг ижросини таъминлаш мақсадида Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги Санитария-эпидемиология осойишталик ва жамоат саломатлиги Кўмитаси ва Корея Халқаро саломатлик жамғармаси ҳамкорлигидаги “Ўзбекистонда онкологик ва юқумли касалликларнинг олдини олиш бўйича аҳолининг хабардорлигини ошириш ва диагностика салоҳиятини кучайтириш лойиҳаси” доирасида Наманган вилоятида ҳам қатор семинар-тренинглار ташкил этилди.

Кўмитанинг Ахборот хизмати раҳбари Мафтуна Эргашева бошчилигидаги тарғибот гуруҳи дастлаб Наманган шаҳридаги Маърифат маҳалласи фуқаролари билан дилдан суҳбат қурди. Барча шарт-шароитларга эга 38-мактабдаги долзарб мавзулардаги маъруза, юқумли касалликларнинг олдини олиш борасидаги маслаҳат ва тавсиялар қизгин савол-жавобларга бой бўлди.

Давлатобод тумани Гулобод маҳалласи “Маданият маркази”да давом

этан навбатдаги тадбирда 150 нафардан кўпроқ маҳалла аҳли қатнашди. Вилоят маҳалла, соғлиқни сақлаш ва санитария эпидемиологик-осойишталик бошқармалари ҳамкорлигида йўлга қўйилган бу каби тарғибот услуби аҳолининг тиббий саводхонлигини оширишда самарали эканини кўрсатди. Семинар-тренинглarning ОАВда кенг ёритилиши йўлга қўйилди.

Равшанбек МИРЗАОЛИМОВ,
“Qishloq hayoti”
мухбири.

ВАҚТИН БЕҲУДА ЎТКАЗИШ НОДОНЛИҚДИР

Ҳаёт суръати муттасил тезлашиб бораётган бугунги дунёда вақтни бошқариш нафақат муҳим мақорат, балки психологик фаровонлиқнинг қалити ҳамдир.

Бу нафақат барча топириқ ва вазибаларни бажариш зарурати, балки ўз ҳаётига онгли муносабат билан ҳам боғлиқ. Бирор киши ўз вақтини назорат қилишни ҳис қилса, бу унинг ўзига бўлган ҳурматини оширишга ёрдам беради. У ўзини пасив кузатувчи эмас, балки ўз ҳаётининг устаси, деб билади. Бу назорат туйғуси ташвиш ва стресс даражасини пасайтиради, чунки одам ҳар қандай қийинчиликни енгиш қобилиятини ҳис қилади. Қарама-қарши

вазият – вақтни назорат қилиш ҳисси йўқ бўлганда, норчиқ, чалкашлик ва стресс ҳиссиётларига олиб келади. Кечиктириш, режалаштиришнинг етишмаслиги ва тугалланмаган вазибалар туфайли доимий босим ҳисси бизнинг психологик фаровонлигимизга таҳдид солади. Асосийси, вақтни ҳисобга олиш. Бу нафақат ҳамма нарсани ўз вақтида бажариш, балки ҳақиқатан ҳам муҳим нарсаларга вақт ажратилди.

(Давоми 2-саҳифада)

ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ҚАНДАЙ КЎПАЙТИРИШ МУМКИН?

Ер юзи аҳолисининг ўсиши кўпгина ресурсларни ишлаб чиқаришда инқилобни талаб қилмоқда. Ҳозирги кунда муқобил энергия ишлаб чиқаришда деярли барча давлатларда ислохотлар олиб борилмоқда. Шу жумладан, юртимизда ҳам электр энергияси ишлаб чиқаришда кўплаб ишлар амалга ошириляпти.

Ҳеч биримизга сир эмаски, муқобил энергетикада амалга оширилган ислохотларнинг, қолган соҳаларга ҳам бевосита таъсири мавжуд. Мисол учун, ишлаб чиқаришда етакчи ҳисобланган Хитой 2021 йилдаги кўрсаткичларга кўра электр ишлаб чиқаришда етакчи бўлган 76 та давлатнинг ишлаб чиқариш ҳажмининг 30 фоизини, АҚШ эса 15,5 фоизини ташкил этган. Шу билан бирга, ушбу давлатлар қайта тикланувчи электр энергияси ишлаб чиқаришда ҳам пешкадам. Хитой 2021 йилда ишлаб чиқарган электр энергиясининг 13,5 фоизини, АҚШ 14,2 фоизини ташкил

қилмоқда. Бу мамлакатларда ишлаб чиқариш кўп бўлишига қарамай, анъанавий усулда олинандиган электр энергияси ҳажмидан анча паст. Қайта тикланувчи электр энергиясидан кенг миқёсда фойдаланадиган давлатлар Буюк Британия, Германия, Испания, Голландия, Австралия ва Бразилия ҳисобланади. Дунё бўлаб энергия олишнинг турли хил усуллари мавжуд. Лекин “Геотермал” орқали энергия олиш бу энг кам ўрганилаётган усулдир.

Геотермал энергия – бу Ер қобиғидаги иссиқлик энергияси бўлиб, у сайёранинг ша-

кланиши ва материалларнинг радиоактив парчаланишидан келиб чиқади. Ернинг ички қисмидаги юқори ҳарорат ва босим баъзи жинсларнинг эришига ва қаттиқ мантиянинг пластик тутилишига олиб келади. Бу мантия қисмларининг юқорига конвекцияланишига олиб келади, чунки у атрофдаги жинслардан энгилроқдир. Ядро-мантия чегарасидаги ҳарорат 4000 °C (7200 °F) дан ошishi мумкин. Қайта тикланадиган электр энергиясини ишлаб чиқариш манбаларига талаб ўсишда давом этмоқда ва геотермал энергия глобал энергия аралашмасининг

муҳим улушига ҳисса қўиш имкониятига эга. Энергия манбасини қайта ишлаш учун учта турдаги геотермал электр станциялари мавжуд – қуруқ буғ электр станциялари, чаққон буғ электр станциялари ва иссиқлик электр станциялари.

Геотермал энергиянинг доимий ва прогност қилинадиган мавжудлиги унинг нисбатан арзонлиги ва кичик утлерод изи билан бирга, яшил энергияга ўтишнинг бир қисми сифатида уни келажақ учун жозибдор қувват манбаига айланттиради.

(Давоми 2-саҳифада)

Ўрим-йиғим пайтида дон нобудгарчилигини камайтиришнинг асосий шартларидан бири ўриш баландлигини тўғри танлаш ҳисобланади

ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ҚАНДАЙ КЎПАЙТИРИШ МУМКИН?

(Боши 1-саҳифада)
Сўнгги маълумотлар шунини кўрсатадики, 2020 йилда бутун дунё бўйлаб 15608 мегаваттдан (МВт) ортиқ ўрнатилган геотермал энергия қуввати мавжуд. Энг кўп геотермал станциялар мавжуд мамлакат бу АҚШ ҳисобланади. Ушбу мамлакатнинг Калифорниядаги базасида 22 та геотермал заводдан иборат Гейзерлар деб номланувчи дунёдаги энг катта геотермал мажмуа жойлашган.

XX асрда электр энергиясига бўлган талаб геотермал энергияни ишлаб чиқарувчи манба сифатида кўриб чиқишга олиб келди. Шахзода Пиеро Гинори Контти биринчи геотермал электр генераторини 1904 йил 4 июлда, геотермал кислота қазиб олиш бошланган Лардерелло куруқ бут қонида синовдан ўтказди. У тўртта лампочани муваффақиятли ёқди. Кейинчалик, 1911 йилда дунёдаги биринчи тижорат геотермал электр станцияси қурилди. 1958 йилда Янги Зеландияда станция қурилгунга қадар у дунёдаги ягона геотермал электр энергияси ишлаб чиқарувчиси эди. 2012 йилда у 594 мегаватт ишлаб чиқарди.

Гидротермал ресурсларнинг ҳарорати тахминан 104 С ва ундан юқори бўлса, у электр энергиясини ишлаб чиқариш учун ишлатилиши мумкин. Кўпгина электр энергиясини ишлаб чиқарадиган геотермал ресурслар 150 дан 370 С гача бўлган ҳароратга эга, аммо геотермал сув омборлари деярли 540 С га етishi мумкин.

Геотермал энергия ресурслардан фойдаланиш назарий жиҳатдан яхшидек тўғлади. Аммо табиат инъом этган неъматлардан фойдаланишнинг бошқа тарафи ҳам мавжуд.

Геотермалдан фойдаланишнинг афзалликлари нимада? Биринчидан, экологик тоза, анъанавий ёқилғи манбаларига қараганда экологик жиҳатдан қулайроқ. Бундан ташқари, геотермал электр станциясининг углерод изи паст. Шунингдек, геотермал энергия қайта тикланадиган энергия манбаи бўлиб, тахминан 5 миллиард йил ичида Ер куёш томонидан йўқ қилинмагунча давом этади. Ердаги иссиқ сув омборлари табиий равишда тўлдирилади, бу уни қайта тикланадиган ва барқарор қилади. Геотермал шамол ва куёш энергияси каби бошқа қайта тикланадиган манбаларга нисбатан ишончли энергия манбасини таъминлайди. Бу-

Дилшод ШОУМАРОВ,
"Юқалиш" ҳаракати
Тошкент шаҳар бўлими раҳбари.

ВАКТИНИ БЕҲУДА ЎТКАЗИШ НОДОНЛИКДИР

(Боши 1-саҳифада)
Агар биз кунимизни режалаштирсак ва вазифаларимизни кузатиб борсак, биз ҳозирги пайтда яшаймиз. Ўтмиш ҳақида чексиз ўйланмаймиз ёки келажак ҳақида қайғурмаймиз. Бу онгли ҳаёт биз яшаётган ҳар бир кун билан тўқилиб ва яхлитлиқ туйғусини беради.

Ҳаётдан қониқиш бизнинг ютуқларимиз билан бевосита боғлиқ. Ўз олдимишга максимал қўйганимизда ва уларни муваффақиятли яқунласак, бу бизнинг мааламиз ва ўзимизни қадрлаш туйғумизни оширади. Вақтни яхши бошқариш ҳам иш, ҳам дам олиш учун вақт топшиш имконини беради. Бу мувозанат нафақат профессионал муваффақиятдан, балки шахсий ҳаётингиздан ҳам қониқиш ҳис қилиш имконини беради. Вақтни назорат қилиш тартибсизлик ва ноаниқлик ҳиссини ҳам камайтиради. Қачон ва нима қилишимизни аниқ билсак, бу қутилмаган ҳодисалар ёки тугалланмаган вазифалар билан боғлиқ стресс даражасини пасайтиради.

Тоҳир НУРУЛЛАЕВ,
"RENESSANS" таълим университетини талабаси.

Эълон

"SQB Insurance" суғурта компанияси

акциядорлик жамиятининг А4 форматдаги 0386158 серияли полис бланкаси йўқолганлиги сабабли юридик кучини йўқотганлиги ва ҳеч қандай жаворгарлик олиб борилмаслиги маълум қилинади.

ҒАЛЛА ҲОСИЛИНИ ЙИҒИШТИРИБ ОЛИШДАГИ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАР

(Боши 1-саҳифада)

Ўрим-йиғим пайтида дон нобудгарчилигини камайтиришнинг асосий шартларидан бири ўриш баландлигини тўғри танлаш ҳисобланади. Ўроқ қисми учун энг паст умумий йўқотишларга ўсимликлар баландлигидан беш баравар паст бўлган ўриш баландлигида эришилади. Мисол учун ғалланинг баландлиги 80 см. бўладиган бўлса, ўриш баландлиги 16 см га ўрнатилганда дон нобудгарчилиги минимал бўлади. Сийрак ва бўйи паст ғаллалар 8-10 см. баландлиқда, ўртача (70-90 см.) – 15 см. баландлиқда, нормал (90-120 см.) – 15-25 см. баландлиқда ўрилади. Бу янчиш барабанига юкламани камайтириш орқали янчиш сифатини ошириш ҳамда дон йўқотишларини камайтириш имконини беради. Ўримда кесиш баландлиги қанча паст бўлса, шунча кўпроқ сомон йиғиб олинади ва тупроққа кейинги ишлов бериш учун яхши шароит яратилади. Шу билан бирга, анғиз қанчалик баланд бўлса, комбайннинг иш унуми шунчалик самарали бўлади, бу ўрим вақтининг кескин қисқартиради, доннинг умумий йўқотилишини камайтиради ва унинг ялпи ҳосилини оширади. Айниқса, юқори ҳосилдор даладарда бошоқлар кесилмасдан қолиб кетмайдиган тарзда ғалла пояси иложи борича баландроқ ўрилади. Кейинги босқичда анғиз майдалагичлар ёрдамида майдаланиб, мўлча ҳосил қилиш учун далага сочилиши мумкин. Бу Но-Тилл тизимидан фойдаланган ҳолда энергия тежайдиган технологияларга ўтишга замин яратлади.

Ҳар бир ҳолатда ҳўжалик агрономи ёки фермер томонидан ғалланинг жойлашиш қалинлигини ва ҳосилнинг биологик хусусиятларини ҳисобга олинган ҳолда кесиш баландлиги бўйича кўрсатмалар берилади. Ўриш баландлигини тўғри танлаш ғалла паст қисмининг янчиш аппарати камроқ кириши ҳисобига дон йўқотишларини камайтиришга ва комбайннинг энг юқори самарадорлигига эришишга имкон беради. Ўрим-йиғим пайтида йўқотишлар умумий миқдорининг камида ярми ўроқ қисмига тўғри келади. Бунинг асосий сабаблари бўлиб ишчи органларнинг нотўғри соzланиши, иш режимининг бузилиши ва технологик тайёргарликнинг пастлиги ҳисобланади. Пояларни сифатли кесиш учун биринчи навбатда, пичокни тўғри соzлаш керак, у тикилиб қолмаслиги ва барча пояларнинг кесилишини таъминлаш лозим. Пичокнинг четки ҳолатларида сегментлар ва бармоқларнинг ўқлари бир-бирига тўғри келиши керак, бунга шатун узунлигини 0,3-1,0 мм. оралиғида соzлаш орқали эришилади. Бундан ташқари, кесиш жуфтликларида тавсия этилган тиркишларни таъминлаш керак бўлади. Ўроқ ҳар доим соz ва тўғри рoстланган бўлиши мўҳим. Бундан ташқари, ўрим

пайтида дон ва бошоқларнинг нобудгарчилигини камайтириш учун мотовило, шнек ва қия транспортёрни тўғри соzлаш керак. Нормал тик ёки паст бўйли ғаллани ўришда мотовило горизонт бўйича жатка шнекига яқинроқ ўрнатилади, лекин пичоқ ва шнек парраклари орасидаги масофа шундай бўлиши керакки, шнек бўйлаб ўсимлик массасининг қия камерага тўсиқсиз ҳаракати таъминланиши лозим. Мотовилонинг вали ва кесиш аппарати бир хил вертикал текисликда ўрнатиладиганда оптимал иш шароитлари таъминланади.

Иш жараёнида мотовилонинг айланма тезлиги комбайннинг ҳаракат тезлигидан 1,2-1,7 баравар юқори бўлиши керак. Кесиш аппарати олдида ғалла уюмлашиб қолганда мотовилонинг айлиниш частотаси оширилади. Агар поялар жатка устидан олиб ўтса, у ҳолда айлиниш частотаси камайтирилади. Мотовилоннинг горизонтал ҳолати гидравлик цилиндрлар томонидан ўрнатилади. Баланд ва қалин ғаллани ўришда мотовило пичоққа нисбатан минимал, ётиб қолган ғаллани ўришда эса максимал масофага ўрнатилади. Паст бўйли ғаллани ўришда мотовило энг паст ҳолатга туширилади. Бундай ҳолда, паншаха ва кесиш аппарати ўртасида 25 мм., бармоқлар ва шнек парраклари орасида камида 15 мм. тиркиш бўлиши керак. Ётган ва чигал ғаллаларни ўришда мотовило симбармоқлари орқа томонга эгилган ҳолда, тик текисликка нисбатан 15-30о оралиғида ўрнатилади. Бу ҳолатда тиргаклар ётган пояларни яхши ушлайди ва кўтариб беради. Баланд ва қалин ғаллани ўришда симбармоқ қиялиги 15о олдинга (комбайннинг ҳаракат йўналиши бўйича) бўлиши керак. Акс ҳолда симбармоқлар пояларнинг шнек марказий қисмига ҳаракатланишига ҳалақит беради. Тик ғаллани ўришда симбармоқларга планкалар ўрнатилади ва ётган ғаллани ўришда улар олиб ташланади. Нормал ғаллани янчишда янчиш барабаннинг тезлиги 900 мин-1 гача, сийрак ғаллада 600-800 бўлиши мумкин. Янчиш барабани ва дека орасидаги тиркиш ғалла массасининг ҳолатига ва

комбайн янчиш аппаратининг конструктив хусусиятларига боғлиқ, аммо донни шикастлашдан сақлаш учун тиркишни 6-8 мм.гача ошириш тавсия этилади. Кун давомида барабан ва унинг декаси орасидаги тиркишлар ўзгартирилади. Эрталаб, ғалла кечаси нам тортганлиги сабабли дон ёмон янчилганда, тиркиш торайтирилади ва ғалла қуриганидан кейин дон шикастланишининг олдини олиш мақсадида тиркиш кенгайтирилади. Тўғри танланган тиркишлар ва айлиниш тезлигида доннинг ва сомоннинг минимал майдаланишида тўқил янчилиши таъминланади. Пояларни кучли майдалаш элакларга юкламани оширади, бу эса кипиқ билан кетадиган доннинг йўқотилишини оширади.

Комбайнларни соzлаш ва иш режимига рoстлаш дала шароитига қараб мунтазам равишда амалга оширилиши керак. Қунига камида 1-2 марта, ғалласи ётган ва кучли бегона ўт бoсган майдонларда ҳар соатда барабан таглиги, сомон силкиткич ва элакларни текшириш ва тоzлаш тавсия этилади. Дон тоzлаш самарадорлигини ошириш учун вентиляторнинг тезлиги ва элак пардаларининг оптимал очилишини таъминлаш керак бўлади. Тоzлаш режимини ўрнатишда энг кенг тарқалган хато шундаки, ерга тўқилишдан дон йўқотишларининг олдини олиш учун, биринчи навбатда, юқори элак пардаларини соzлашади. Бироқ, ерга дон йўқотилишига янчиш қурилмасини нотўғри соzлаш ва жуда қаттиқ иш режимини ўрнатиш асосий сабаб бўлади.

Комбайннинг янчиш қобилиятига янчилаётган ғалла массаси таркибидagi сомон миқдори сезиларли даражада таъсир кўрсатади. Янчилаётган масса таркибидagi сомон миқдори 1:1,5 дан 1:0,7 гача камайганда комбайнларнинг янчиш қобилияти 1,45 мартага (яъни бир соатда 1 га. ўрнига 1,45 га. майдонни ўриш мумкин) ошади, сомон миқдори 1:2,3 гача кўпайганда эса янчиш қобилияти 1,16 мартага пасаяди.

Замонавий комбайнлар потенциал хавфли ишчи органлар ва узатма элемент-

ларнинг кўп сонини ўз ичига олган, ўта мураккаб ўзи юрар машиналардир. Шунинг учун ўрим-йиғим пайтида хавфсизлик қоидаларига риоя қилиш жуда мўҳим масала ҳисобланади. Ишни бошлашдан олдин ҳимоя воситаларининг яхши ҳолатда ва уларнинг жойларида эканлигига ишонч ҳосил қилиш керак. Иш кийимлари комбайннинг ҳаракатланувчи ва айланадиган қисмларига илминмаслиги учун жуда бўш бўлмаслиги, двигателни ишга туширишдан олдин комбайн ақинидаги одамларни огоҳлантириш учун овозли сигнал берилиши, кесиш аппарати ва майдалагич билан ишлашда айниқса, эҳтиёт бўлиш керак. Комбайн орқасида 20 метр зонада бўлиш тақиқланади. Қийалқларда, электр узатиш линиялари остида ишлашда хавфсизлик чораларини унутмаслик зарур. Хавфли жойлар (қийалик четлари, чуқур ариқлар, қудуқлар, мелиорация қудуқларининг темир-бетон конструкциялари ва бошқалар), маркерлар билан белгилалиниши керак. Тоzлаш, таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатиш ишлари двигател ва трансмиссия ўчирилган ва аккумулятор батареяси "массаси" ўчирилган ҳолатда амалга оширилади. Ишни бажаришда махсус асбоб-ускуналардан фойдаланиш лозим. Донни транспорт воситасига юклаш пайтида комбайн устига чиқиш, момақалди роқ пайтида комбайнда бўлиш, 15о дан юқори ён бағирларда ишлаш тақиқланади. Шу билан бирга, ёнғин хавфсизлиги қоидаларига қатъий риоя қилиш талаб этилади. Комбайнларга ёниги двигател ўчирилган ҳолда қуйилади. Комбайнларнинг тураргоҳи ва уларни таъмирлаш ғалла майдонидан 30 метрдан ошмайдиган масофада амалга оширилиши керак. Комбайнни мунтазам равишда чангдан тоzалаб туриш керакки, қалин қатламдаги чанг ёнғин хавфини оширади. Барча техникалар ёнғинга қарши ускуналар билан жиҳозланган бўлиши керак. Ғалла майдонига яқин жойда ва комбайн олдида олов ёқиш, мой тўқилган кийим билан ишлаш, ўқун сўндиригчи носоз бўлган транспорт воситаларида дон ташиш, комбайнни дала шароитида таъмирлаш жараёнида ўқун чирқоши эҳтимоли бўлган асбоблардан фойдаланиш кабилар қатъиян тақиқланади.

Ишонамизки, юқорида келтирилган тавсияларга асосан ишларни ўз вақтида ва тўғри ташкил этиш ғалла ўрими мавсумини сифатли ўтказиш ҳамда қисқа муддатларда яқунлаш имконини беради.

Ражаббой ХУДАЙҚУЛИЕВ,
Қишлоқ ҳўжалигини механизациялаш илмий-тадқиқот институтини директори,
техника фанлари номзоди,
Шавкат РАВШАНОВ,
Экинлар ҳосилини йиғиштириш машиналари лабораторияси раҳбари,
техника фанлари номзоди.

ТУРКИЙ ТИЛДАГИ БЕҲАҶО БОЙЛИГИМИЗ

Малика АБДУҲАКИМОВА,
Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш қўмитаси раисининг давлат тили бўйича маслаҳатчиси

(Боши 1-саҳифада)

Асар илк бора туркий тилда улкан салоҳият билан ёзилган бўлиб, бора-бора "Қисасул-анбийа туркий" номи билан шухрат топди. Таниқли туркийшунос ва тилшунос олим Эргаш Фозиловнинг қайдо этишимча, асарнинг каттагина қисми қатор атоқли рус ва хоржий туркийшунос олимлар томонидан тадқиқ этилган. Асарнинг энг қадимий қўлёзма нусхаси XV асрда кўчирилган бўлиб, у Британия музейига сақланмоқда.

Ҳозирги исломшунос олимларимиз "Қисаси Рабғузий" пайғамбарлар тарихига бағишланган туркий тилда ёзилган дастлабки асар эканлигини, аксар маълумотлари саҳиҳ хадислар ва тарих китобларидаги маълумотларга мос келишини таъкидлайди. Тилшунос олимлар эса асарнинг тил хусусиятлари ўрта Осиё туркий тилларининг барчаси учун баб-баробар қийматга эга эканлигини ёздайди.

Асарнинг сўзбоши қисмида муаллиф "менгача пайғамбарлар қиссаси кўп ёзилган, улардан ўтиб бирор нарса дейишми қийин", дея

камтарлигини ҳам намоён этади. Бу билан аждоқларимизнинг илмга бўлган эътибори юксаклигини кўрсатади.

"Қисаси Рабғузий" олам ва одамнинг яратилиши, йўлдан адалиши, қомиллик сари интилиш, унинг зурриётлари ҳақидаги ғоятда қизикарли ва ишончли маълумот бериувчи қиссалар мажмуаси ҳисобланади. Осмон ва ерлар, жаннат ва дўзахнинг номланиши, тавсифилари, пайғамбарлар, уларнинг шажаралари, воқеалар ривож, "Қуръон" оятлари билан асосланиши, баъзи масалаларнинг савол-жавоб усулида ҳулосаланиши асарнинг ғоявий-бадий, маънавий қийматини оширади. Асар адабий ва тарихий манбаларга таяниб ёзилган, шунингдек, қиссадан ҳисса чиқариш, тил хусусиятлари билан бошқа асарлардан ажралиб туради.

Ушбу асарни ўқиган ҳозирги китобхон айрим сўзаларни тушунамслиги таъин. Қадимги туркий тилимиз вақт ўтиши билан турли ижтимоий-сиёсий воқеалар натижасида ўзгаришларга дуч келган. Туркийдаги айрим сўзлар ҳозир бошқа тушунчаларини англатади, масалан, амурд – нок, ариқ – қарвон, бошлқ – ярадор, ёрим – ёрдамчи, ҳомий, қуб – хум, нияз – илтижо, хоний, ришват – пора ва бошқа сўзлар...

Рабғузийнинг қиссаларида пайғамбарларнинг ҳаёти ўзгача йўсинда, тарихийлик тамойилига мувофиқ келтирилган ва бадий, ихчам баён этилган.

Одам ва Ҳавонинг нима сабабдан шундай номланганини Рабғузий шундай изоҳлайди: "Ҳабарда андоқ келур, Одамга сўрдилар: "Налук Одам атандинг?" Жавоб айдилар: "Лианин ҳулукт мин адимал-арзи анинг учунким, ман ер сирриндим яратилди", теди. Араб тилинча анга

адим таюрлар. САВОЛ қилдилар ЖАВОБ: "Не учун Ҳавво ататилар?" ЖАВОБ айди "Лианнаҳаулиқат-минал-хаййн. Араб тилинча тигрикка "хай" атаюрлар". Налук-нега, нима учун; адим - тери; таюрлар – деюрлар, дейдилар. Ҳабарда келурки, Одамдан сўрадилар: "Нега Одам атандинг?" Жавоб бердилар: "Шунинг учунки, мен бир одим ер тупроғидан яратилдим". Ҳаввога савол қилдилар: "Не учун Ҳавво ататилар?" Жавоб бердиларки: "Тиррик жондан яратилдим".

Асарнинг "Қисаси Нух набий алайҳис-салом" қиссасида арабча, хинд ва туркий халқларнинг келиб чиқишига оид маълумот берилди. Нухнинг тўрт нафар ўғли бўлиб, улар Сом, Ҳом, Ёфас ва Канъон дея номланган. Ўғиллари орасида Канъон тўфонда сувга ғарқ бўлди. "Мавло таоло анинг шумлиқиндин Хомнинг ўнғур қасида кинутфани қора қилди. Ўғлонлари қора бўлди. Уялмиғинд эвлук илкин олди. Тенгиз кирғонинда атоғга қирди, қамиш бирла эв қилди. Андағ уқуруғлари хиндулар, қабашилар, зангилар қамуғи анинг уруғи турурлар. Аммо араб ва ажамининг отаси Сом турури, Хомни Хиндистонга изди. Сомни араб ва ажам вилотинга изди. Ёфасни Туркистон вилотинга изди. Қамуғ турқлар Ёфас уруғи турур. Ул йўлдин турқлар азиз ва мукаррам бўлдилар". Аллоҳ таоло бу шумлиқнинг ёмонлиги туфайли Хомнинг пушти камаридаги уруғларини қора қилди. Уялгандан хотинининг қўлидан тутиб, денгиз кирғонига қамишдан уй қилиб, яшай бошлади. Шундай қилиб, хиндулар, қабашлар, зангилар - ҳаммаси унинг уруғидан бўлдилар.

Араблар ва Ажамланинг отаси Сом бўлди. Хомни Хиндистонга, Сомни араб ва ажам вилотинга жўнатди. Ёфас эса Туркистон вилотларига келди. Ҳамма туркий

халқлар унинг уруғидан тарқалди. Шу боисдан турқлар азиз ва мукаррам бўлдилар.

Осмондаги ўн икки бурж ҳақидаги маълумотлар астроном олимларни ҳам ўзига жалб қилиши тайин. Хусусан, "Қисаси Юсуф Сиддик алайҳис-Салом" бошланишида "Улвий ола ичинда ўн икки буржлар бор... Ўл буржлар бу турур: қўзи (ҳамал), ўй (савр), арандан (жавзо), қучиқ (саратон), кур арслон (асад), бугдой боши (сунбула), улқар, чизан (акраб), ёй (қавс), ўлоқ (жадий), қўнак (далв), балик (хут)". Юқори осмонда ўн икки бурж мавжуд. Бу буржлар қуйидагилардир: қўй (ҳамал), сигир (савр), эгизаклар (жавзо), қисқичбақа (саратон), арслон (асад), бошқ (сунбула), тарози (мезон), чаён (акраб), ёй (қавс), тоғэчкиси (жадий), қовға (далв), балик (хут). Бу ўн икки буржнинг пайдо бўлиши билан боғлиқ ҳодисани Яъқуб алайҳиссаломнинг ўн икки ўғиллари - Рубил, Ловий, Шамъон, Яхутоқ, Қозар, Юсуф, Ибн Яминга ишора қилади.

Асар тарбиявий характерга эга эканлиги билан алоҳида ажралиб туради. Унда келтирилётган қисса, ҳикоят, ривоятлар инсоннинг маънавий оламида бойитилади, ёшларга тўғри тарбия берилишида мўҳим манба бўлиб хизмат қилади. Чунончи, "Қисаси Лукмон Раҳим-маҳуллоҳи" деб номланган қиссада қуйидаги ҳикоят келтирилади:

"Лукмонга хожаси айди: "Борғил, бир қўй бўғузлаб этиндин қаю ахти, широк эрса манга келтурғил". Қўйни бўғузлади, тили бирла юраккин олиб келди. Хожаси сўрди: "Буларни Налук келтурдунг?". Айди: "Қўйда тилидин, юраккин яхшироқ йўқ. Агар ёвуз эрса тилидин, юракдан ёвузроқ йўқ". Ҳақиқатан ҳам юрак ва тил яхши бўлса, ундан яхшиси бўлмайди, аксинча, тил ва юрак ёвуз бўлса,

ундан ёмони йўқлиги исботланган. Тадиққотчи З.Ю.Шукурованинг фикрича, "Қисаси Рабғузий"нинг тили содда, равои, ихчам ва халқчил бўлгани сабаб аҳолининг барча табақаси учун тушунарли бўлган. Дарҳақиқат, етти аср олдин эски туркий тилда яратилган асар бўлишига қарамай, ҳозирги ўзбек адабий тилида сўзлашувчи китобхона тусунари. Баъзи сўзлар йиллар, асрлар давомида эскириб, истемолдан чиққан ёки бошқа шаклга ўзгарган.

Бошқа тиллардан кириб келган янги сўзлар ҳисобига ёхуд вақт ўтиши, турли ижтимоий-сиёсий воқеалар ҳисобига айрим сўзлар истемолдан чиққан. Хулоса қилиб айтганда, маърифатпарвар аждоқларимиздан Абдулла Авлоний "Туркий Гулистон ёхуд ахлоқ" китобининг "Ҳифзиулсон" дея номланган бўлимида "Ёху! Бизга на бўлди? Боболаримиз йўлдан чикуб кетгуд. Яхши қўнғиндан олгунча ёмон уйингизни етдур", – демишлар. Боболаримизга қиш ва яраган муқаддас тил ва адабиёт бизга ҳеч қанча қилмас. Ўз уйимизни қидирсак ва ахтарсак йўқолганларини ҳам топармиз", дея таъкидлайди.

Дарҳақиқат, қадимги туркий тилимиздаги сўз ва атамаларни ахшилаб ўрганиш, уларни жонлантириш, шунинг билан бирга, тилимизни "ғарблаштириш" орқали ғариблаштиришдан воз кечиш вақти келди.

Туркий тилда яратилган барча асар ва қўлёзмалар бизнинг ўзлигимизни, тарихимизни, маънавиятимизни кўрсатиб беради. Қўп асрлар давомида яратилган адабиёт туфайли ўзбек тили ривожлантирилди. Тилимизнинг бойи, сайи қаланишида "Қисаси Рабғузий" асарининг аҳамияти катта. Ибратли ҳикоят ва қиссаларга бой, диний, тарихий, фалсафий, бадий, лисоний жиҳатдан бетакор бўлган маъқур асар нафақат ёшларни, барча қатламдаги китобхонлар маънавиятини оширади.

“Agro In vitro” — МДХ ҳудудидда эталон лойиҳа

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ

Ҳозирги кунда бутун дунёда шу жумладан, мамлакатимизда қишлоқ хўжалигида ҳосилдорликни ошириш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш масаласи долзарб бўлиб бормоқда. Ўз навбатида, айнан ушбу масаланинг илғор ечимларини тақлиф этиш мақсадида, Агробанк томонидан қишлоқ хўжалиги йўналишида бир нечта уникал лойиҳалардан иборат экотизим яратилган. Хусусан, қишлоқ хўжалигида серҳосил ва экспортбоп мева кўчатларини етиштириш, манзарали дарахт ва гуллар импортини камайтиришни таъминлаш учун Агробанк сўнгги технологиялар асосида “Agro In vitro” лойиҳасини тақдим этди.

Лойиҳа асосида Жиззах вилоятининг Ғаллаорол туманида 20,4 гектар ҳудудда намунавий кўчатлар етиштиришга мўлжалланган лаборатория мажмуаси ишга туширилди. Ушбу лойиҳанинг асосий мақсади, ҳосилдорлиги юқори, кафолатланган, экспортбоп ҳамда замонавий селекция, генетика технологиялари асосида кўчатлар етиштириш ва шунинг натижасида юртимизда мева-сабзавотларнинг янги, серҳосил навларини кўпайтиришни таъминлашдир. Лойиҳанинг умумий қиймати 20 миллион АҚШ долларини ташкил қилиб, кўчат етиштиришнинг барча босқичларини ўз ичига олади. Лойиҳа тақдими жорий йилнинг 7 июнь кунини Ғаллаорол туманидаги “Agro In vitro” мажмуасида бўлиб ўтди. Тақдимоат ОАВ вакиллари, соҳанинг маҳаллий ва халқаро микёсдаги малакали мутахассислари, деҳқон ва фермерлар, жамоатчилик вакиллари иштирок этди.

иситиш ва совитиш жараёнларида 50 фоизгача энергия тежалишини таъминлаш кўзда тутилган.

Ҳозирда бу ерда харидоригир кўчат навларини диверсификация қилиш мақсадида, 5 гектар ер майдонида 40 хил навадаги 6 минг донна сертифициланган хорижий мева, узум ва манзарали кўчатлар боғи яратилди. Иссиқхонадан кейинги босқич учун

эса мева ва манзарали дарахтлар, узум кўчатларини экиш мавсумларига таъйёрлаб бериш учун 10 гектар майдонда кўчатхона ташкил қилинди. Мазкур лойиҳанинг амалга ошириш натижасида мажмуада йилига 10 миллион донна кўчат етиштирилади. Лойиҳани ишга тушириш давомида хорижий малакали мутахассислар жалб қилинди. Шунингдек, етакчи хорижий лабораторияда кўчатчиликнинг сўнгги технологияларини яқиндан ўрганиш мақсадида ўндан ортиқ маҳаллий мутахассислар ўз тажрибларини ошириб келдилар. Тақдимот давомида “Agro

In vitro” лойиҳасига хорижий мамлакатлар шу жумладан, қўшни Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистондан келган соҳа мутахассислари ҳам катта қизиқиш билдириб, ҳамкорлик бўйича бир қатор тақлифлар беришди.

СЕРИК ДЖАНТАСОВ — Қозоғистон миллий аграр тадқиқот университетидида ўсимликларни микроклонал кўпайтириш лабораторияси мудири, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

— “Agro In vitro” лаборатория кўчат-

хонаси — юқори технологияларга асосланган, саноат усулида кўчат ишлаб чиқариш лойиҳаси бўлиб, назаримда МДХ ҳудудидда эталон лойиҳа ҳисобланади. “Agro In vitro” коллекцияси жаҳон селекциясидаги сўнгги йилларда яратилган навлар билан таъминланган. Келгусида мазкур компаниянинг Марказий Осиёда янги, замонавий интенсив боғлар ташкил этишда катта ҳисса қўшишига ишонаман ва биз ҳам ушбу компания билан яқиндан ҳамкорлик

қилиш истагини билдираман.

МАКСАТ АХМЕДЖАНОВ — Скрэбин номидаги Қирғизистон миллий аграр университетидида лаборатория мудири, Биотехнолог.

— “Agro In vitro” мажмуаси вирусдан холи материалларни тайёр кўчат ҳолига келтириб, ишлаб чиқариш циклининг барча занжирини ўзида мужасам этган лойиҳа деб ҳисоблайман.

Тўғриси айтиш керак, бу каби лабораториялар қўллаб МДХ давлатлари, қолаверса, Европа давлатлари учун ҳам орзу деб ҳисоблайман. Чунки бу мажмуага энг сўнгги юқори технологиялар келтирилган бўлиб, боғдорчилик ва узумчилик тармоғининг шиддат билан ривожланишига ва келгусида Марказий Осиё давлатларини мева ва узум маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва экспорт қилишда юқори босқичга олиб чиқишига ишонаман.

ИЛЬЯ КРАСНОЩЁКОВ — Иссиқхона ва очик ирригация тизими соҳасида 18 йилдан ортиқ тажрибага эга мутахассис.

(Gakon Netafim, Нидерландия)

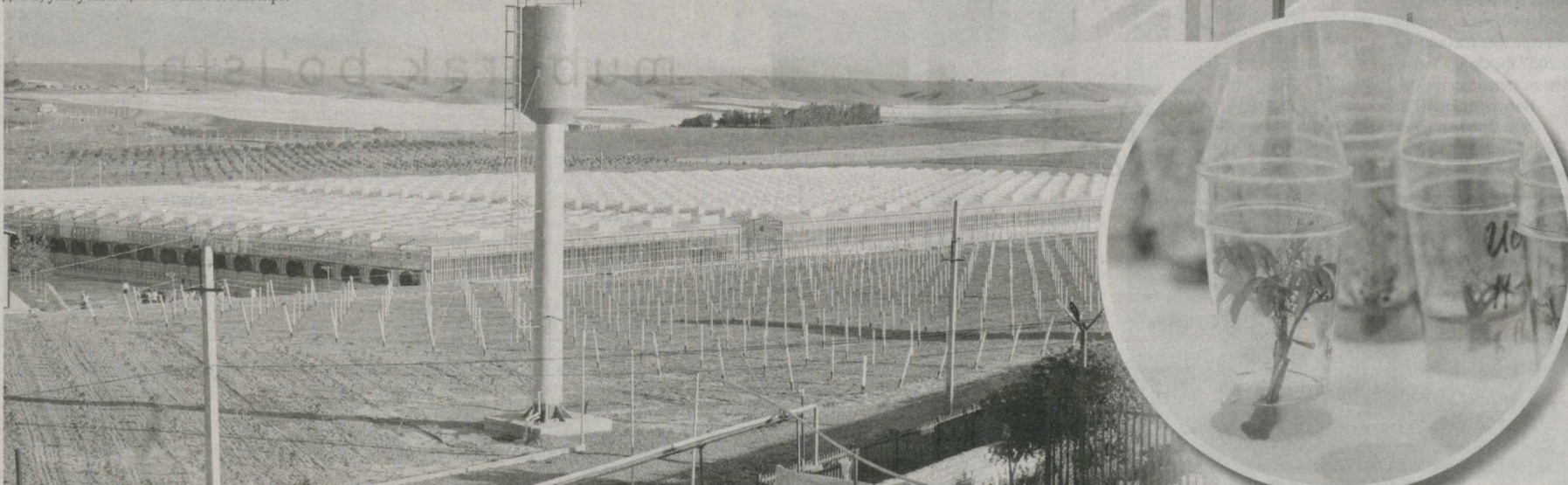
— “Agro In vitro” инновацион технологиялар лойиҳаси Марказий Осиё ва МДХ ҳудудидда уникал лойиҳа бўлиб, Европа мутахассисларининг тажрибасини ўзида мужасам этган. Лойиҳада турли участкаларда микроклим назоратини таъминлаш, уни тўлиқ автоматлаштириш, санитария метёрлари, сугориш сувини филтрлаш ва дезинфекция қилиш, мослашган зоналари ва сувни зарарсизлантириш бўйича энг илғор технологияларни бирлаштирган. Мажмуа йилига 10 миллион тупгача узум ва мева дарахт кўчатларини етиштириш имконини беради. Ушбу натижага эришиш учун қишда каттиқ микроклим назорати (+28 С) ва ёзда зарур совитиш таъминланади.

АЛЕКСЕЙ КУРБОНАЕВ — Ўсимликлар етиштиришнинг автоматлаштириш бўйича етакчи, шунингдек, “Agro In vitro” лабораториялари учун асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш бўйича жаҳон етакчиси бўлган компания гуруҳи (“Viscon Group”, Нидерландия) вакили.

— Ўзбекистонда кўчатларни замонавий лабораторияларда етиштиришнинг катта имкониятлари мавжуд. Бу йўналишдаги 5 йиллик фаолиятим давомида турли мамлакатлардаги қўллаб лабораторияларида бўлдим ва ишонч билан айт оламанки, “Agro In vitro” лойиҳаси асосида Ўзбекистон ҳам ишлаб чиқариш қуввати, ҳам технологик жиҳозлаш бўйича МДХ давлатлари орасида етакчига айланди. Бу лабораторияда кўчатларнинг илдиз отиши, кўчат ўстиришнинг иқлим назорати, муҳитни тайёрлаш ва тўлдириш учун автоматик бошқарилиши энг илғор технологик бошқарувнинг тўлиқ илмий ечимларга асосланганлиги билан аҳамиятлидир.

Ҳа, бугун хар бир соҳада бўлгани сингари, мамлакатимиз қишлоқ хўжалиги ҳам жадал ўзгаришларга юз тутмоқда. Мамлакатимиздаги йирик молия муассасаларидан бири бўлган Агробанк эса мана шундай уникал лойиҳалари билан соҳа ривожига янада катта ҳисса қўшмоқда. Сирасини айтганда, Агробанк қишлоқ хўжалигида илм ва инновацияларга асосланган янги лойиҳаларни тадбиқ этишни ҳамда қўллаб-қувватлашни давом эттиради.

РАИМКҲУЛ СУЯРОВ, “Qishloq hayoti” мухбири.

Тўйхат ўрнида

Шукрим, Худойимнинг амри билан устозимиз, академик Диамат Тўхтаевич Абдукаримов 90 ёшга қаршилапти. Устоз қишлоқ хўжалиги фанига ўта фидойи инсон. Деярли бутун умрини ўзи ўқиган Самарқанд қишлоқ хўжалик институтига ва агрономия соҳасида билим олаётган талабаларга бағишлаб келмоқда. Кейинги 50 йил давомида шу институтнинг агрономия факультетини битирган инсон борки, Диамат Тўхтаевич бизни ўқитган дейди.

БОР БЎЛИНГ, УСТОЗ!

Диамат Абдукаримов собиқ Ленинград шаҳридаги Бутунитифик ўсимликшунослик илмий тадқиқот институти (ҳозирги Санкт-Петербург шаҳри)га аспирантурага киради. Шу даргоҳда академик С.М.Букасов раҳбарлигида картошка селекцияси ва уруғчилиги йўналиши бўйича илмий тадқиқотлар олиб борди. 1963 йилда қишлоқ хўжалик фанлари номзодлиги бўйича диссертациясини муваффақиятли ёқлади. Мана бутун орадан кўп йиллар ўтиб, ўзим ҳам бир вақтлар талабаси бўлган инсоннинг ҳаёт йўлларини, фаолият тажрибаларини фахр билан ёдга олмақдам.

Маълумки, бир вақтлар генетика фани таъриққа учради. Бунга академик Николай Иванович Вавилов 1920-1940 йилларда дунёга машҳур генетик олим бўлганлиги сабаб бўлди. Чунки шу инсон тухмат билан қораланиб, қамоққа олинибди. Давр сиёсатига кўра, қамалган инсон ривожлантирган фан олий илм даргоҳида ўқитилиши мумкин эмас, деб қаралди ва институтлардан генетика фани олиб ташланиб, бу олимнинг чоп этган барча китоблари ҳам кутубхоналардан йиғиштириб олинди. Ана шу пайтда олимлар иккига бўлиниб қолади. Академик Лысенко бошчилигидаги бир гуруҳ олимлар Вавиловни ёмонлайдилар, иккинчи катта гуруҳ эса буюк олимнинг фаолиятини ёқлайди. Худди шундай вазит Самарқанд қишлоқ хўжалик институтида ҳам юз берди. Хали жуда катта илмий даражалар ва унвонлар соҳиби бўлмаган Диамат, Н.И.Вавилов фикрларини химоя қилишга жазм этди. Аммо йиллар ўтиб, вавиловчилар ютиб чиқиди ва бутун бу олимнинг фикрлари, ғоялари асосида катта ишлар олиб борилмоқда.

Самарқанд қишлоқ хўжалик институти битирган, ўсимликшунослик кафедрасида катта лаборант бўлиб ишга қолдирилди. Ана шунда кафедра ўқитувчиларининг Узаро баҳсларида Д.Т. Абдукаримовнинг кўрмасдан Н.И.Вавиловни ёқлаб, қўйиб-пишиб сўзлаганлари ёдимда. У ўз илмий ишларини картошка экени агротехникасини ўрганишдан бошлади. Аспирантурага Ленинград шаҳрига кирган бўлсада, илмий ишларини Ўзбекистонда олиб борди. 1968 йилларда Диамат Абдукаримов биринчилардан бўлиб картошкани бир йилда икки марта ҳосил олиш устида иш бошлаган эди. Кечагидек ёдимда, Самарқанд вилоятининг Самарқанд туманидаги собиқ "Боғиёгон" совхоз директори Туроб Қурбоновни зўрга қўндириб,

совхоздан катта ер майдони олинди. Ленинграддан янги яратилган "Прикульский ранний" нави уруғлари олиб келиниб, ўстирувчи стимулятор билан ишланиб, бир йилда икки марта картошкани ҳосил олишга эришилган. Бу нав эртапишар бўлиб, ҳосили йиғиб олгандан сўнг, 30-35 кун давомида тиним даврига қўйилади ва айнан шу уруғларнинг ўзи қайта экилганда яна униб чиқиб, ҳосил бериш қобилиятига эга бўлган. Шу вақтлари совхоз директори Туроб ака қанчалар ишониб-ишонмай ер майдони ажратган. Хавотир билан ҳар ҳафтада келиб, картошқалар униб чиқдим, деб тупроқни қавлаб кўрарди. Тажриба эса кутган натижани берди, бир йилда бир картошкани икки марта ҳосил олиш тажрибаси удаланган. Ана шунда тинимсиз янги ғоялар устида ишлаган олим ушбу эртапишар картошка навини Зарафшон дарёсининг юқори оқимида экиб, ўрганиш фикри билан ёнди. Чунки тажриба олиб борилган ҳудуд Зарафшон дарёсининг ўрта оқимида жойлашган эди. Ана шундай ўйлар гирдобиди юрган домлага Худонинг ўзи йўл очади. Яъни, Самарқанд қишлоқ хўжалик институтида сирдан ташлим олиб, картошка бўйича изланишни хоҳлаган панжикентлик Рўзбой домла, келинг, бизнинг Панжикент ерларида шу картошка навларини экиб, ўрганайлик деб қолади. Бизнинг ерлар жуда унумдор, бўрсилдоқ, Зарафшоннинг лойқалари билан тўйинган, ҳар қандай картошка нави яхши ҳосил беради, дея домлага далда беради у. Шундай қилиб, 1969 йилдан бошлаб Панжикент туманида картошқачилик агротехикасини илмий асослаб берди ва бу ҳамкорлик узок йиллар давом этди. Кейин Фарғона вилоятининг "Сўх" совхозиди ўтказилган ишлаб чиқариш тажрибалари фарғоналик деҳқонларга катта даромад келтирган эди. Айниқса, Диамат ака муаллифлигида яратилган картошқанинг Зарафшон навидан ҳам бир йилда икки авлод ҳосил олинишга эришилиши катта ютуқ бўлди. Бу навининг бундай қимматли хусусияти борлигини ҳисобга олган В.Зоршиков деган агроном Россиянинг Яреца қишлоғидан келиб, нав уруғини олиб кетиб, ўз шаронтида кўпайтиргани ва ундан катта ҳосил етиштиргани ҳақида институтга хат ёзган эди.

Бу олимнинг фақатгина картошқачилик эмас, балки помидор етиштиришда

ҳам катта илмий ҳисаси бор. Яқин дўсти ва ҳаммаслаги Норим Рўзқулов Диамат Тўхтаевич билан барча илмий ва ҳаётий ишларда елкама-елка ўтдилар. Норим ака помидор майдонининг ҳар гектаридан 100 центнердан зиёд ҳосил йиғиб олиб, Советлар мамлакатининг энг илғор бригадирлари қаторидан ўрин олди ва мукофотлар соҳиби бўлди.

Диамат аканинг ака-укалари ҳам илм йўлидан боришди. Оналари Сора ая ўз даврининг илмий аёлларидан бўлиб, ўқитувчи ва Самарқанд шаҳар маориф бўлимининг инспектори бўлиб ишлаганлар. Оилада илмга даъват қўчи бўлган. У Самарқанд қишлоқ хўжалик институтидаги 17 йиллик ректорлик фаолияти давомида кадрларга яхши билим бериш ва тўғри мутахассисликка йўналтириш бўйича бетиним ишлади. Шаҳардаги ОТМлар ичида биринчи бўлиб талабалардан тест усулида имтиҳон олишни институт ўқув тизимида бошлаб берди. Ўзи ректор бўлсам, дарс жадвалларни кўтариб, аудиторияга, ўзи севган талабалар ҳузурига борардим. Бу даврда институтда илмий кенгашлар янада самарали фаолият кўрсатди. Қирқдан ортқ фан доктори, кўлаб фан номзодлари етишиб чиқди ва устознинг ташаббуси билан институтда бир қанча янги ихтисосликлар очилди, талабалар сафи кенгайди. Диамат Абдукаримовга шогирд тушганларнинг бариси ўз ҳаётларида катта ишларга қўл урдилар ва илм пилапоаяларидан анча юқорилаб бордилар.

Заҳматкаш олимнинг хизматлари муносиб тақдирланган. Унга Президентимиз Ш.М.Мирзиёев томонидан "Эл-юрт хўрмати" ордени топширилган. Домла турмуш ўртоғи Нина Тимофеевна билан уч фарзандини воёга етказди, улар ҳам оталари каби эл-юртга хизмат қилишни ўз бурчлари деб билади. Олтига неваралари бўлиб, бу йилгит-қизлар жамиятда муносиб ўринларига эга. Қарангки, академик Д. Абдукаримов бутунги тўқсон ёшида ҳам ўзига қадрдон Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университетида фаолият кўрсатиб келаяпти.

Дилором ЁРМАТОВА,

Қишлоқ хўжалик фанлари доктори, профессор.

Реклама ва эълонлар

MAXAM-CHIRCHIQ

SHOSHILING !!!

Kaltsiy va magniy mikroelementli

AMMIAKLI SELITRA

Birja savdolarida.

Mahsulot sertifikatlangan
№ UZ.SMT.01.080.64398163
GOST 2-2013

Manzil: Toshkent viloyati Chirchiq shahri Toshkent ko'chasi 2-uy.

Tel: +998 (7071) 5-25-20, 5-34-40, 9-35-08.
Faks: +998 (7071) 6-40-79, 6-55-46, 6-45-57.

info@maxam-chirchiq.uz
www.maxam-chirchiq.uz

Шерматов Валижон Акрамович номига 2019 йил 19 мартда берилган хонадонга эгалик ҳуқуқини берувчи 07-02/7719 сонли Давлат ордери йўқолганлиги муносабати билан ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

РЎЙХАТГА ОЛИШ ҚАНДАЙ ТАШКИЛ ҚИЛИНАДИ?

Давлатимиз раҳбарининг жорий йил 4 мартдаги "Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлиги фаолиятини ташкил этиш чоратadbirlари тўғрисида"ги қарори билан тасдиқланган "Расмий статистика соҳасида ислохотларни чуқурлаштириш ва тизим фаолиятини трансформация қилиш бўйича "йўл харитаси"да мамлакатимизда аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш 2025-2026 йилларда амалга оширилиши белгиланди.

Қарорга мувофиқ, аҳолини рўйхатга олишга тайёргарлик кўриш, уни ўтказиш ва натижаларини эълон қилиш муайян тартибда ташкил этилади. Биринчидан, 2024-2025 йилларда аҳолини рўйхатга олишни ўтказишга тайёргарлик қилинади. Бунда унинг мазмун-мухиятини оммага тушунтириш бўйича тарғибот-ташвиқот ишларида фойдаланиш учун видеоролик, баннер, флаер ва буклетлар тайёрланади. 2021 йилда синов тарихида ўтказилган аҳолини рўйхатга олиш натижалари ва халқаро экспертларнинг таъсиялари асосида тайёрланган саволномалар шакллари тако-

миллаштирилади. Шунингдек, "Аҳолини рўйхатга олиш" ахборот тизими ҳам такомиллаштирилади. "STATA" амалий дастурий пакети лицензияси харид қилиниб, унда рўйхатга олиш натижаларини акс эттирувчи жадвалларнинг намунадаги шиклантирилади ҳамда талбирнинг ташкилий режаси ишлаб чиқилади. Кейин 2025-2026 йилларда республика миқзининг барча туман ва шаҳарларида аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш ишлари амалга оширилиб, 2026-2027 йилларда натижалари расман эълон қилинади.

Бобур МЕЙЛИЕВ,
Яккасарой тумани статистика бўлими бошлиғи.

Қутлов

Пахта селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий-тадқиқот институти жамоаси институтнинг Илмий кадрларни тайёрлаш бўлими бошлиғи, к.х.ф.ф.д., катта илмий ходим Жуманазар Исмаиловга волидаи мухтарамаси **Норойхон ТОНГАТОВА**нинг вафоти муносабати билан таъзия изхор этади.

Qishloq hayoti

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси комплекс таркибидagi
ҳамда бошқа давлат вакиллари ва идоралар.

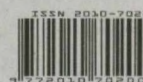
Бош муҳаррир: Чори ЛАТИПОВ

Тажриб хайъати:
Иброҳим АБДУРАХМОНОВ, Шавкат ХАМРОЕВ,
Ахтам ХАЙТОВ, Махмуд ТОИР,
Ҳабиб ТЕМИРОВ (бош муҳаррир ўринбосари),
Ранмқул СУЯРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2009 йил 13 февралда № 0020-рақам билан рўйхатдан ўтказилган.
Ҳажми 2 босма табок. Офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2. НАШР ИНДЕКСИ - 144. Буюртма Г-617. 1402 нускада чоп этилди.
Газета таҳририят компьютер марказида териди ва саҳифаланди.
Таҳририят манзили: Тошкент вилояти Қўнраб тумани, Университет кўчаси, 2-уй. Телефонлар: 95-080-43-70, 99-050-69-45.
Реклама ва эълонлар - (998 90) 317-19-16. e-mail: info@qishloqhayoti@mail.ru Баҳоси келишилган нархда.
Газета "Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди.
Босмахона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

www.brb.uz

1254

Боснига топшириш вақти: 21.00
Боснига топшириш вақти: 17.00